Број 17. У Новом Саду, у уторак 25. јануара 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељник и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију и Немачку: на четврт године 9 круна, а за све остале стране земље на четврт год. 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 60 потура сваки пут.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Наша деоба са Румунима.

IV.

Најпосле пошто и др. Малешевић у својој расправи примећује, да Румуни на деобне парнице силан новац троше, те се чуди од куд им тај новац, — хоћу на ту примедбу да рекнем, да се томе не треба чудити, јер Румуни са њиховим народним имањем савесно и родољубиво газдују. Они на пр. од маленог манастира Ходоша вуку годишње чистог прихода од 8000 фор., а наши најбогатији манастири имају сувишка од 200 до 300 фор. годишње, и то само на папиру. Арадска епарх. управа је по истеку 10-годишњег уговора са франко-угарским од пожара осигуравајућим друштвом тај уговор прекинула и позвала све подручне општине, да своја црквено-општинска здања код епарх. фонда арадског осигурају и премије истом фонду уплаћују. Па пошто цркве скоро никад, а школска здања су врло ретко изложена пожару, то су уплаћене премије чист добит по епарх. фонд. И тако раде Румуни родољубиво у свему?

А како радимо ми Срби? Ми наш народ не само што не потпомажемо, него узимамо од њега и оно, што никако већ не треба. Н. пр. прикупљање вероз. приноса, из кога би се имале плате епископа подмиривати, имало би се обуставити, јер је то сад само излишан намет на народ, пошто се из прихода пустаре Сирига потпуно подмирује плата епископа, а има још у том фонду јаког сувишка. Но саб. одбор никако не ће да обустави прикупљање тог приноса. А газдовање са приходима наших манастира право је расипање. Сам промисао дао је народу српском манастире, да му се приходима истих у овом тешком времену помогне, а ми трпимо, да се ти богати приходи харче.

Кад би сви они, који су у народу српском позвани, да о његовој срећи и напретку бригу воде, духом човекољубиве науке Христове задахнути били, свој народ искрено љубили и прави родољуби били, они би, на страну остављајући све међусобне зађевице, мржњу и надметање, брзо се сложили и без вике, па и без сабора расположење учинили, да се имање наших манастира савесно и поштено под аренду издаје, а са арендом савесно и поштено у корист народа рукује, те би онда са несравњено већим новчаним средствима располагали него Румуни, и са истима, како народне, тако и просветне, па и све друге наше потребе обилно подмиривати могли. А како сад радимо, не можемо изазвати поштовање код наших противника, те није чудо, што нас тако мало уважавају и с нашим се правима тако рећи титрају.

П. М.

Угља, угља!

Праг, 22. јануара.

Искрсло је врло важно „раденичко питање“. Више од месец дана, отпочели су радници угљених рудокопа, борбу за повишицу плате и смањивање раднога времена. Преко 100.000 радника обуставили су радове у рудокопима. Настала је, услед недостатка угљена, велика невоља. Када богаташи запомагају, да како је сиротињи! Угаљ је на једанпут поскупио од 80 нов. на 1 фор. 60 нов., па на 2 фор., а сада га не можете никако добити. Сада се продају некакве „б р и н е т е“, укалупљени ситни угаљ, по 1 фор. 60 нов. мет. цен., па и тога нема. Многе су фабрике и пиваре обуставиле радњу услед недостатка угља, те су према томе, многи раденици остали без рада. Поштене, ческе фирме, нису раденике отпустиле и ако је рад обустављен. То чине чивутско-немачке фабрике. Електрични трамвији обуставили су возидбу. Електрично осветлење смањено је на најуже потребе и умољено грађанство на штедњу. Бојазан је наступила врло велика, да из угљенога питања не искрсне нова несрећа, која би могла стати много жртава. Прашко градско веће држи сваки дан седнице и саветовања. Чини се све могуће, да се отклони несрећа, а пружа се помоћ и радницима. Јуче је телеграфисано у Беч министарству унутрашњих послова, да прети опасност услед недостатка угља. Потребна брза помоћ.

Раденици добијају помоћ са разних страна. Професор Масаржик, био је у Либну ономад и говорио раденицима, да кад су почели, нека и издрже, док не извојују своја права.

Прекјуче је била туча између радника и полиције прашке. Раденици су хтели ући у Праг, полиција им је то ускратила. Бој се развио од стране радника камењем, док је полиција употребила оружје. Исход је тај: 13 полицаја је рањено и комесар. За раденике се не зна.

Док ово пишем, овде на Винохраду држи се јаван раденички збор. Исход се не зна. Дао би Бог, да се добро сврши и закупници рудокопа и власници увиде потребу, да се оним убогим раденицима, којима је рад са опасношћу живота скопчан са 60 и више метара под земљом — плата повиси, да могу као људи са породицом живети. Прошло је време робовања. Сви смо створови божји. Када људи излажу живот свој, да зараде насушни хлеб за се и за своје — тада бар да су и награђени, а не да се њиховом муком тове — зеленаши.

Силан свет искупио се у овај мах око музеја и виче: „Угља! Угља! Доле са зеленашима!“ Полиција хтеде да растера народ, али је дошло до гушања. Полиција на коњима и пешачка, потегоше сабље. Настаде ломњава. Ја одох кући да вас известим. Очекују се велике демонстрације народне, јер се без горива не може живети, исто као и без хлеба. Пекарски раденици кад су штрајховали у децембру пр. године, у Прагу, само 8 дана, па је настала оскудица у хлебу и морало се њиховим захтевима задовољити. Али сада је нешто друго. Раденици демонструју, јер не ће да раде, а народ остали, који треба горива, демонструје, јер му треба да живи! Зло!

Чуо сам за једну гадну смицалицу власника угљених рудокопа Јевреја и Немаца. Говори се, да су рудокопи исцрпљени и да угља има врло мало. Власници сами још потпомажу штрајкаче у нераду, како би присилили државу, да откупи њихове мајдане и тим да се регрезирају. Зеленашка посла!

Управно градско веће јавља грађанству, да ће, као сутра, доћи транспорт угља из

ПОДЛИСТАК.

ПОЗНА ОСВЕТА.

Приповетка Милене Дра Ж. Миладиновића.

Једном приликом умолила сам мога оца, да ми приповеда што из ратова у Италији вођених у годинама педесетим, у којима је он као официр аустријски учествовао. Он ми радо испуни моју молбу, као што сваки радо учини, кад се поведе реч о његовом руфету. Он ми стаде овако приповедати:

Било је то у педесетим годинама, кад је неспоразум и запето стање са Италијом изазвало потребу, да се војска мобилизира, па дакле и резерва — други позив — позове, да би се стајаће пуковније појачале, да би достигле број који у рату морају имати

Радо сам кад и кад придошле војнике у мојој компанији посматрао, јер су резервисте већином били интелигентни људи. Особито ми је пао у очи један војник са плавом косом, племенитим и интелигентним лицем, а нека тајна сета говорила му је из очију, па ме све то навело, да с њиме особито благо поступам.

И дође час, кад ћемо поћи у Италију.

Би одржана служба божја за војнике.

Таква служба увек је врло дирљива, та чисто се сваком војнику тада стегне нешто око срца при помисли, да је то, може бити, последња литургија, на којој учествује и да [illegible] миле и драге код куће више никад видети неће.

Баш кад нас је војнички свештеник благословио, подиже се мало мој коњ на стражње ноге и ја затегнувши јаче узде моме коњу и нехотице погледах у страну. И мој поглед паде случајно баш на реченог војника.

Али шта то би?

Док је свештеник подизао у вис руке да нас благослови, те нас и благосиљао и док се многи у себи растајаху од својих милих на дому, дотле опазих где поменути резервиста намрштеним погледом некуд гледа, а из очију му се зацја мржња, презир.

И нехотице погледам правцем, којим је и он гледао и тада приметим једног младог резервног поручника, који је сав занет од свештеникове проповеди био.

Необично ми је било у срцу, јер незнађах шта је један с другим имао, само сам приметио био, да један другог избегава, те не могох појмити, шта то мора бити, што њих двојицу раздваја да се и сад пред полазак у рат, где лако могу бити жртва танета из пушке или топа тако силно мрзе.

Служба божја се свршила, но ја не могох мировати, а да не сазнам за узрок тој великој мржњи.

Дозвао сам себи резервисту, који је био водник. Он је брзо дошао и стао преда-ме. Мора, да је приметио већ да сам му због његовог одлучног, доброг и племенитог понашања наклоњен био, јер је у мене отворено и пријатно гледао.

Са пријатним гласом почех: »Пријатељу драги, за најкраће време, за неколико часова може бити, ићи ћемо у Италију, Бог зна хоћемо ли се сви вратити живи. Данас је одржана божја служба пред растанак наш на пут можда онај, с којег повратка нема па ипак на вашем лицу у вашем оку, нисам спазио оно расположење, које човека у таком часу обухвата. Ви сте мрк поглед бацали на поручника, који је пред вама стајао! — Ви га мрзите. Реците мени као пријатељу, а не као вашем претпостављеном, зашто га мрзите?«

Млади војник задрхта и побледе мало, али ипак његовим великим плавим очима погледа ме поверљиво.

Ја ћу вам то испричати, рече ми, чим буде прилика и он ми накратко после тога исприча ово:

*

Резервни поручник Б. и ја били смо још из ране младости искрени, усрдни пријатељи и другови па и наши родитељи живели су врло добро. Оба постасмо банкарски чиновници. Ја сам свом позиву посве одан био, а он није

Мој пријатељ је научио био да живи лако и весело, те се непрестано провађао и дугове правио, где је то могуће било. Његови родитељи престадоше на послетку за њега плаћати.

Тада је молио мене, да му узајмим новаца, и ја сам узајмљивао, докле год сам могао, а кад већ и мени понестаде новаца, тада му престадох и ја давати.

Једнога дана прокоцкао је он велику своту,

Бечу. Који треба угља, нека од полиције добије дозволу и нека дође на железничку станицу, где ће моћи купити угља за 2 фор. 80 нов мет. цен.

И то ће бити капља воде бачена у море, кад се знаде, да разноврсне фабрике потребују саме на хиљаде вагона угља!

Шта ће бити даље и како, видећемо!

Ник.

Нови Сад, 24. јануара.

О згради српске вел. гимназије у Н. Саду. Као што смо већ јавили, била је 21. тек. мсца патронатска седница. По обећању своме, ево две три опширније о закључцима. Патронат је пре свега изјавио, да он не може да понесе никакву одговорност за оно што се догодило при зидању, а то је рушење, јер патронат „није зидао гимназију“. Суд води истрагу, и он ће утврдити ко је крив Патронат је са своје стране на захтев суда послао суду потребне списе

Иначе је патронат решио, да се позове министарство просвете и архитектонско друштво да изашљу по једног стручњака, који би право утврдили, је ли гимназија зидана строго по плану и прорачуну? Ако су какве погрешке учињене какве су и како да се отклоне. Тај извиђај да буде 16. фебр. а дотле да се не дира у зграду.

На молбу новосадске црк. општине решио је патронат, да се њена молба у у свему уважи. Она ће се позвати, да суделује, 16. фебр. у прегледању зграде, јер је она грунтовни власник, и издржавалац те зграде. Уједно јој се даје право, да може загледати у планове и прорачуне, и вршити надзор, да се зидање солидно и по плану изврши. Патронат је изјавио, да он и до сад није општини у томе стајао на путу. (Дакле онда централни кредитни завод није имао право, кад је општину у томе одбио. Пр. ур „Заставе“.)

Уједно ће се умолити архитекта Влада Николић, да и он учествује при стручњачком прегледу, те да упозори комисију о недостацима, који су по његову мишљењу учињени при зидању.

Ово је сасвим добар пут, да се умири јавно мишљење и да дођемо до ваљане зграде. Да се одмах на почетку радило како је право, и дозволио надзор свакоме. можда не би дошло до оних несрећа, које се догодише.

Писмо из Србије.

Београд, 23. јануара.

Међу трговцима у Србији кува и ври. Није управо могуће описати оно огорчење, које влада међу њима. А то је огорчење због новог закона о порези на обрт.

Један је посланик трговац казао у скупштини, кад се доносио тај закон: „Боље нас (трговце) обесите, но да усвојите такав закон“.

Колико је огорчење међу трговцима сад, кад се тај закон усвојио, види се отуда, што многи трговци озбиљно помишљају да затворе радње.

Но рећи ћете, то се тако говори. Али ево што се не говори, него се у истини десило. Сваке године приређује се у Београду забава трговачке омладине. То је управо прва забава у Београду, а том је приликом остајало чиста прихода по 7—10.000 динара.

Ове године била је та забава заказана, за прошлу суботу, 22. јануара

Све припреме беху готове, кад одједном изађе изјава одборава, да се та забава не ће одржати „због велике забринутости трговаца“, управо због новог закона о порези.

Тај закон је у истини тежак. По томе закону платиће од сад трговци отприлике толику порезу, колико плаћају кирију за стан, дућан и своје помоћничко особље Према томе ће бити много трговаца, који ће плаћати по 10.000 и више динара годишње. А по досадањем тешко да је било трговаца, који су плаћали на радњу више од 1000 динара порезе.

Кључ је овај. Узмимо трговац плаћа 2000 динара за стан, дућан и помоћничко особље. Та свота, кирија, треба да се помножи са 5 (па да се добије његов обрт.) Било би дакле 2000×5=10.000. Од тог обрта, плаћа се 10% порезе на обрт, а то је 1000 динара. Ван тога од отих 1000 динара 75% државних пореза а то је 750 динара, кад се тој 1000 динара обртне порезе и 750 динара прореза дода лична пореза, онда излази близу 2000 динара. Дакле као што видите, сваки трговац треба да плати онолико пореза, колико плаћа кирије за стан, дућан и плату помоћника.

То је врло много а и неправедно, јер хтети израчунати обрт трговчев по његовој кирији, што је плаћа за стан и дућан, то је — апсурд. Код сеоских дућана се помножава кирија са 3, а не са пет.

Ово је у истини намет, да искачу очи. Но узима се, да је то почетак и да ће морати да се и на остале држављане удари тако ужасан намет. Или зар не?! Буџет Србије је око 70 милијуна динара Одатле иду 20 милијуна на дугове, 20 милијуна на војску и зар је могуће са 30 милијуна задовољити све потребе Србије . . . И то још где се по трипут н. пр. даје новац на оружје, а никад га нема . . .

Антисемитизам у угарском сабору.

У седници угарског земаљског сабора од прошле суботе избио је на површину — антисемитизам. Представници су му били посланици Бузат и Змешкал. Бузат говори о закону што се тиче кајишарења, који је једини од закона преведен на чивутски језик. Чита из њега неке изводе. Говори за тим о процесима због кајишарења. Од 750 таквих процеса, само 63 покренути су против хришћана, а сви остали су против Чивута подигнути. Због Чивута, морају судци да носе револвере уз себе. Чивути упропашћују народ морално и материјално. Чивути су у Угарској добили таква права, каква не уживају нигде на свету. Стога им ваља црквене заједнице подржавати. Досељавање Чивута пак ваља у оквиру закона уредити.

Золтан Змешкал вели, да му је један чивутски рабинер рекао, да у њих нема ритуална убиства, но да Чивутима треба хришћанске крви. Чивути се плаше убиства, али се погоде с родитељима дечјим, те од ове узимају крв Један чивутски рабинер из оравске жупаније, прешао је у хришћанску веру и признао је, да је јаднном у Галицији и сам био при једном таквом убиству. Један Чивутин, који је био код њега у гостима, причао је такође, да нема ритуална убиства, али да Чивути, који се досељавају из Русије у Мармарошку жупанију, из мржње према хришћанима, што су је наследили од својих предака, кољу хришћане. Најзад интерпелише:

1. Зна ли господин министар, да је у селу Наместо у оравској жупанији, ноћу међу 15. и 16. окт. 1899. год. у врло сумњивим околностима заклан 12-годишњи дечак по имену Јован Крелан? 2. Ако зна за ово тајанствено убиство, зашто допушта одлагање истраге у ствари овог тајанственог убиства? 3. Је ли истина, да је за време истраге а у ствари овог убиства дошло чивутско изасланство из Наместа пред г. министра правде и ако је, има ли се томе приписати, што се истрага у овој ствари устојала 4. Је ли вољан господин микистар правде настојати, да државни тужилац и надлежни суд брзо поступе у овој доиста сумњивој и тајанственој ствари? На ову интерпелацију одговорио је Александар Плос, министар правде ово: У ствари, што ју је изнео г. посланик Змешкал, истрага је још у току, а искључена је свака намера, да се ствар забашури. О меритуму саме ствари не ће да говори. Сабор је узео на знање министров одговор. — Као што се види, тиса-есларска афера као да хоће да се обнови у новом облику. И тим поводом као да хоће и у угарском сабору антисемитизам да се рашири.

од које би могла читава једна породица живети

Доцкан у вече изненада упадне у моју собу.

»Пријатељу једини! Брате! Спаси ме! Моја част је у опасности, изгубљен сам!« Тако је узбуђено говорио тај мој друг. »Ја сам данас силесију новаца изгубио; ја сам се дотакао туђег новца, новца банчиног, те сам га прокартао. Ако ми ти не помогнеш — тада сам пропао!«

Ја сам био скоро у очајању. Не имађах ни сам новаца. А знао сам да ни од мојих родитеља не могу добити

Он ме је непрестано молио и молио, али му ја не могох помоћи.

Сутра дан били смо сви на окупу у банчиној писарници. Тада ми донесе писмоноша једно тешко новчано писмо; оно ми долазаше од једног мог пријатеља, који је за неколико дана имао, да исплати један већи менични дуг, па је мене умолио, да му као његов добар пријатељ ту ствар у ред доведем и од веровника потврду о исплати пошљем, да с тим веровником не буде имао никаква посла више. Турим писмо у шпаг мој. . . . По измаку пословних сати кренусмо се сви дома. Било је хладно децембарско вече. Мој пријатељ ме је пратио.

»Хајдмо на чашу пива!« рече ми.

После дужег опирања попустих и одосмо у једну гостионицу.

Попиcмо једну чашу, затим другу, па трећу, четврту, пету и т. д. А онда наручи мој пријатељ добру вечеру и добра јака вина. . . Али шта ваздан да вам приповедам. Ја нисам знао како сам кући дошао; ја сам био посве напит.

Чим сам сутра дан у јутру устао, прво ми је било, да видим, да ли су новци у џепу. али новац ту не беше! У то допаде к мени мој пријатељ, и кад ме је видео онако очајног и усплахиреног, довикнуо ми је: »Не тражи, не тражи! Ја сам узео! Не срди се! Сутра ћу ти вратити!« Прође и сутрашњи дан, па прође и недеља, па и месец дана.

Мој пријатељ је сваки дан уздисао и уверавао ме, да му је тешко, што ми новац не може вратити, али шта ће, кад нема.

И кад се прочу, да ја нисам новац отправио камо треба, морадоше моји родитељи све продати, па и свој последњи новчић дати, само да накнаде онај новац, па да ме спасу од казне и губитка части и поштења за навек.

Био сам као убијен.

А да моја несрећа буде потпунија, будем још и отпуштен од управе тога завода.

Доцније сам чуо, да је баш тај мој пријатељ први био, који се на мене каменом бацио и назвао ме — »проневериоцем«.

Моји родитељи беху унесрећени, отац је само ћутао, а мати ми је скоро дању и ноћу плакала. Њене уплакане очи су ме непрестано сусретале. И у сну ми се привађале. — Родитељ , пријатељи, претпостављени моји држаху ме за проневериоца.

И сам мој лажи-пријатељ ме је избегавао.

И колико то не могах никад, да заборавим, још мање могох себи да избијем из главе мисао, да су моји родитељи под своју старост постали просјаци, убоги људи, а све са неваљалства једног лажног неискреног и бездушног пријатеља.

И тада чврсто одлучих, да се том неваљалцу, бездушнику и рушиоцу туђе среће ма кад осветим. Ето зато ми је црн тај човек и зато ми се смрче, кад га видех!« И овде и у војсци морам да будем с њим.

И ту заврши мој унесрећени војак, који је због другог страдао, а који је тако добро и племенито срце имао, па и опет га његова околина није разумела и криво га судила.

*

Мало било дуго не трајало, и ми се сукобисмо са италијанском војском, — тако је даље приповедао мој отац.

Тада погибоше многи, па и ја бејах рањен

У дашчану војничку болницу, где сам и ја лежао, донесоше мртво тело резервног поручника Ђ.; али тане, које му је смрт задало, згодило га је одостраг у леђа.

Кратко време иза тога донесоше још једну сасма у крв огрезлу и унакажену лешину мога водника.

Он се јуначки борио.

И сад почивају мирно један поред другог, али воднику се и сад још после смрти огледаше на лицу израз мржње и освете.

Ја једини пак могао сам све то себи да растумачим: освета је своје учинила

Политички преглед.

Угарска. Данас, у понедељак, продужиће се у угарском земаљском сабору расправа о прорачуну. Пребележени говорници су: Гроф Шандор Бењовски. Михајло Јурић и Еден Барта.

— У прошлу суботу по подне састала се анкета, коју је сазвао председник угарског министарства Сел. Анкета ће да се саветује о путном трошку бирача приликом избора за земаљски сабор. Позвато је и неколико посланика. Опозиција ће предложити, да путни трошак буде у свима жупанијама један и да се сведе на минимум.

— Јуче, у недељу, одржан је накнадни избор посланика за земаљски сабор у Сентешу. Кандидати су др. Ђена Молнар и Мартин Динеш. При првом избору било је злоупотребе од стране председника Председник министарства Сел је сад наредио, да се ничим не сужава и не спречава право бирача, но да се поступи строго по закону.

Аустрија. Министарски савет је у прошлу суботу свршио претпослове за конференцију, која је данас, у понедељак почела своја саветовања. што се тиче измирења Чеха и Немаца. Међу тим, политички кругови сумњиво гледају на ово дело владино, јер су се немачки радикали изјаснили против конференције, а ни Старочеси не мисле на њој учествовати. — Из Брна јављају, да ће и моравска католичка народна странка учествовати на конференцији, али под условом, да се уреде језични односаји и шлезијских Словена, као и Словена на југу.

Сабор Хрватске и Славоније. У седници од суботе говорио је др. Франк против прорачуна. За тим је бан покушао да побије наводе Франкове и да одбрани прорачун. Признаје, да се по извештају буџета види, да је порез конзула неповољан, због промене начина у утеривању тога пореза. Али ту је промену налагала општа потреба земље. Препоручује прорачун да се усвоји. После још некојих интерпелација мање важности седница је закључена.

Рат између Енглеске и Транзвала.

Докле царује мир на бојишту, судећи бар по најновијим вестима, дотле се у енглеском сабору води љута борба. Још никада се ваљада хладнокрвни Енглези нису тако черупали међу собом, као сада Данашња енглеска влада, која је изазвала овај неправедан и по Енглезе толико срамман и несретан рат, не може себе да спере и оправда. Њу не могу из блата да извуку ни њени највештији говорници. Како ли је јадан и блед био говор ратног подсекретара Виндама, који је хтео да одбрани садању владу, као да је она лудо и неспремно загазила у овај рат. Виндам рече, да се зато толико дуго оклевало са одашиљањем трупа у Африку, што је влада хтела дипломацији да даде времена, да спречи овај крвави сукоб. Али зато ће влада сад енергично радити. За најкраће време биће на бојишту осим 8. дивизије и 4. каваљеријске бригаде, концентрисано 180.000 енглеске пешадије, коњице и артиљерије, са 38 маринских топова, 36 петофунташа, 54 топа коњичке артиљерије и 234 пољских топова И онда је победа енглеске војске сигурна. Та године 1898. процењена је снага обеју бурских држава на 59 000 људи и 110 топова. Међу овима 16 великих креузотових и 19 освојених од Енглеза. И зар ова шака војске, да ће се моћи одупрети толикој огромној енглеској сили. За чудо, да је Виндам заборавио, да каже оно, што је најглавније, а то је, откуда ће енглеска влада створити ту многобројну војску, и колико ће трајати то његово „за најкраће време“.

Професор Брис, који је написао књигу о „јужној Африци,“ утукао је што но кажу на лој Виндама. Отворено је рекао, да је једино енглеска влада виновник овога рата, јер га је само она, и опет она насилнички изазвала. Бурима и није преостало ништа друго, већ да се бране. Енглеска је влада учинила рат неизбежним, а сад је постало неизбежно и народно огорчење.

За тим је покушао министар марине, да одбрани владу. Када је у највећој ватри и огорчењу рекао, да одбија од владе онај прекор. као да је она неправедно изазвала овај рат, Ирци и многи енглески посланици су га бурно прекидали у говору. Гошен је пошао још даље и позвао опозицију, да уздржи и стиша своју злобу. Тада је настала ужасна граја. Вилијан Ведмон добацио је Гошену, да покуша паметно да говори. Гошен је за тим изнео, како је стање врло озбиљно било по владу, јер она није имала само да води рачуна о рату с Бурима, већ и о сваком делу енглеске државе. С тога је морала поћи с гледишта, да створи војску и топове за рат у јужној Африци а да не ослаби своју флоту. А да је влада доиста приионула послу, увериће се посланици, што ће им она за који дан поднети такове реформе, које ће јако оснажити и повећати Енглеску и осигурати крај рату. Под реформама мисли Гошен да сабор у дело приведе „Милиција Балотски“ акт, по коме сваки момак између 18 и 35 година мора служити пет година војску. Нема сумње, да је то имао у виду и Виндам, кад је говорио о оних 180.000 војника. Ако сабор прими овај предлог, што ће свакако врло тешко ићи, онда ће се и моћи сакупити и та многобројна војска, али ће то врло жалосна војска бити, од које огромнио део ни пушке свога века није имео у рукама. И док се та војска сакупи, наоружа и стигне у Африку, требаће још доста и доста времена. И питање је, да ли не ће донде сатрвена бити најбоља енглеска војска, што се сада бори у Африци. И зар њу онда да замене ова војска? Доиста је положај Енглеске врло жалостан и тежак, и ова бура у енглеском сабору по свем је онда природна.

Са бојишта не стижу никакве вести и по енглеским извештајима влада тамо мир Само одељења енглеске војске рекогносцирају терене. Непријатеља не виде нигде, али за то виде његов траг, јер наилазе на ову ил ону сад баш разрушену ћуприју или разрушен железнички пут

Понајважнија је вест, која је стигла из Капа и вели, да је енглески генерал Пикер, кога означују као наследника генерала Метијена, отишао на станицу Модер Ривијер.

Друга једна вест из Капа јавља, да је цело поље између Јакопсдала и Хепјесдама у пламену. Запалили су га Еглези да би спречили продирање бурске војске, која је јако појачана.

Српско народно позориште.

У суботу 22. јануара приказан је „Млетачки трговац“. Позоришна игра у 5 чинова. Написао В. Шекспир, са српску позорницу удесио А. Хаџић.

После Хамлета нема, загонетнијег, комада Шекспирова, но што је „Млетачки трговац“. Управо у Млетачком трговцу је загонетан Шајлок.

Није ту главно, што он хоће да испуни уговор и да по том уговору одсече „Млетачком трговцу“ одмах поред срца фунту меса, јер му није на време вратио дуг. Тежиште лежи у уговору, лежи у оној мисли Шајлоковој, да направи такав нечовечан уговор с Млетачким трговцем.

Шајлок је кајшар првог реда. И тај кајшар, који је пољачкао Млетке, одриче се и камате и главног, ако му Бог даде среће, те му се дуг не исплати на време За тај случај тражи само фунту меса.

Дакле има нечег, што је у том највећем кајшару још јаче од похлепе за новцем Јел то лична освета?! Може бити, јер он мрзи Млетачког трговца, који га је испљувао због кајшарства. Јел то верска мржња, да се свети хришћанима? И то је, јер он мрзи хришћане већ зато, што је фанатичан за своју веру и што њега мрзе хришћани зато, што је он Чивутин!

Је ли обадвоје? — Шекспир је изнео и једно и друго једнаком јачином. То је погрешка у овом случају. Да је један осећај, један мотив, био би разумљивији, или бар јаснији. Шекспир је унео и трећи моменат. Хришћани су му одмамили јединицу ћер, она је одбегла за Лоренцом, хришћанским љубавником. Однела му је чак и много блага, и он мрзи сад још јаче не само Лоренца, но и све Хришћане и жуди за осветом... Осветиће се оном, ко му падне шака.

Али овај последњи догађај дешава се после уговора. Тај га догађај чврсти само у намери да је остане сталан. Шта је сад главно у Шајлоку?! Како да га разумемо?! Верски фанатизам ма како да у њему страшан, он ипак није тако одвише јак. Јер Шајлок ипак волије на крају, да се одрече вере, но да погине. Изгледа дакле, да је јачи био моменат личне освете... Изгледа?! Ал изгледа и друго, да је Шекспир хтео да изнесе верску мржњу оног времена између Хришћана и Чивута. И изгледа... ал већ шта све не изгледа.

У овом Шекспировом комаду има великих сцена и мисли, али главна мисао остала је тамна, неизвесна, и ми према томе држимо да је то погрешка.

С тога је може бити после Хамлета најтеже играти Шајлока. Разни велики глумци приказвју га разно. Неки граде чак из њега неко чудо од човека; други гледају да покажу, како су његови осећаји, под оним приликама, природни. Г. Ружић се држао овог последњег. Гледао је да улије колико може бити „симпатије“ према Шајлоку, ако реч симпатија може бити овде на месту. Гледао је дакле да га разумемо, ако му и не одобравамо.

О Шајлоку г. Ружића може се као и сваком другом Шајлоку много препирати, али је то у сваком случају уметничко дело.

И г. Лукић био је изврстан млетачки трговац (Антонијо). Таквог Шајлока и таквог Антонија, не можете гледати на провинцијалним бинама. Публика је обојицу изазвала.

Гђа Лукићка. била је добра Порција, а кад то исто кажемо и за г. Спасића, онда смо тиме рекли да су све главне улоге биле добро заступљене.

И остали су мање више учинили своју. — Хоћемо да споменемо г. Крстоношића (писца Крајишкиње). Он би после неблагодарне улоге српског књижевника, хтео сад да буде српски глумац. Како ли вели само она немачка пословица: Aus dem Regen . . . и т. д. Ал већ то је његова ствар.

Он је приказивао Ланцелота. Јако незгодна улога: Лакомислен и „доброћудан“ син исмева се са својим старим слепим оцем. Тешко се направи од ове улоге симпатична, хумористична, а не сме да буде ни одвратан? (У старијим издањима Шекспировим стоји: — „Долази луда, место Лонцелот. Но у доцнијим издањима је то промењено). — Из онога, како је г. Крстоношић решио ту улогу, излази, да би се сасвим оправдано могло с њиме покушати.

Вести из места и са стране.

Са главне скупштине Срба занатлија у Новоме Саду. Јуче, у недељу, била је главна скупштина Задруге Срба занатлија Новосађана. На дневном реду био је избор управе. Избор је текао једногласно и мирно. До душе било је и ту људи, који припадају онима око „Народног Кола“ и којима је на усти увек слога и свест. И ти људи, тројица четворица њих, покушали су да изазову мало нереда, али су се одмах повукли, јер их је ућуткала свест и озбиљност осталих занатлија. Нарочито је млађе занатлијство живо учествовало у избору и показало чврсту вољу за озбиљан и оран рад, што му свакако на част служити може. Изабрани су ови: За председника Лаза Максимовић, за потпредседника Сава Стојковић, за перовођу Радослав Хорват, учитељ. За ревизоре изабрани су: Т. Радовановић, П. Мијовић и Ј. Мунћан. У одбор су изабрани: Сима Машић, Паја Радовановић, Илија Воргучин, Милан Ђумбарски, Младен Настасић, Миша Милићев, Светозар Деме на 1 годину.

† **Љубиша Миланковић.** Пишу нам из Осека: И опет прогута црна рака млађана и ваљана Србина Љубишу Миланковића у Даљу, слушаоца господарске академије у Бечу. Љубиша Миланковић се родио у Даљу 1881. г. дакле ни 20 год. није проживео. Положивши матуру прошле год. овде у Осеку са врло добрим успехом, отишао је у Беч, где је слушао господарску академију, но кобна смрт не даде му, да доврши почету науку. Пок. Љубиша беше као друг и пријатељ искрен, као Србин одушевљен. За Љубишом жали добра мајка и ваљана Српкиња удова Јеца Миланковић рођ. Муачевић, сестра Паје. Васе и Јована Муачевића, браћа Војин, Милутин и Богдан, и миле сеје Милена и Вида. Нашем добром и незаборављеном, а рано преминулом пријатељу, нека буде лака телу, црна земљица.

Забава. Славенско певачко друштво и славенска „Беседа“ у Бечу (I. Bräunerstrasse 7.) приређују заједнички у среду 21. о. м. у просторијама „Ronacher-a“ (I. Schellinggasse 3.) славенски народни костим-бал. Приређивачки одбор је свој рад већ отпочео; сваког уторника је у друштвеном локалу вежбање славенских игара. Извешћа даје приређивачки одбор (Славенска беседа I. Bräunerstrasse 7).

Велики просветни добротвор пок. Димитрије Стаменковић. Читамо у београдским листовима: И последња жеља пок. Стаменковића остварена је.

Раније смо јавили, да је пок. Стаменковић оставио легат држави српској у 300.000 динара, да се од тога образује фонд за штампање књига, које ће се бесплатно растурати у свем српском народу, а сад можемо јавити, да је фирма Браћа Стаменквић, као наследник пок. Димитрија, већ 31. декембра 1899. депоновала свих 300.000 динара у злату код управе фондова под именом: књижевни фонд пок. Димитрија Стаменковића, не ће проћи дуго, а академија српска, која ће фондом руковати, моћи ће жељу покојникову и у дело привести. Слава пок Стаменковићу на пажњи према народу српскоме Његова се заоставштина одликује и по количини легата, и по јединственом устројству, да покојник заслужује име великог добротвора просветног. Хвала и осталима, који жељу покојникову овако брзо остварише, јер нема ни неколико месеца како је покојник умро, а овако знатан фонд већ постоји или управо постоји од дана смрти покојникове. Докле је Србина, име ће се покојниково помињати. Слава пок. Димитрију Стаменковићу, великоме добротвору просветноме!

Хрвати у Прагу. Пишу нам из Прага: Помислите, Хрвати стварају на академији „хрватске курзове", за учење „хрватскога" језика! Да, чуда големога. Шта ти све неће бити! Хрвати се шире са „хрватским" језиком чак и у Ческој и међу оним Чесима, за које рекоше 1876. год. да су и Чеси — Хрвати и да воде порекло из Крапине! Чесима пак не иде то никако у главу, да је језик, којим се Хрвати служе, језик српски, већ да има тобоже неке разлике. Тај је ветар ушао у омладину ческу, којој је учитељ г. Радић, хрватски јуноша, један од оних Хрвата, што лупаху прозоре на српској цркви и српскоме дому у Загребу. Тај Радић смера да се „ополчи" на уваженог старину, књижевника и новинара г. Ј. Холечека — смера дечко, ала се и побојава. Они из Загреба опалише неколико метака, а г. Холечек остаде и на даље здрав, да говори и пише по истини и правди. Требали би Чеси у истини да припазе, да их та шака Хрватића у истини не похрвате, кад су их још пре 24 године прогутали. Да, да, Хрвати тада прогуташе на 6.000 000 Чеха, па их сада уче и „хрватскоме" језику! Шта би на све ово рекли: Гај, Рајачић и други, да су још у животу? Али, ко зна, за шта је то добро! **Ник.**

Немци за Буре. У пространој дворани бечког „Musikverein"-а одржале су немачке националисте јаван збор у корист Бура. Збору овом присуствовали су махом људи од положаја. Међу њима био је и холандски посланик у Бечу са својом породицом, многи посланици и ђаци, а и женски свет беше у лепом броју заступљен. Председник сазивачког одбора Шалк нагласио је како је вест о рату између Енглеске и Транзвала бацила све у велику бригу. Јер шака Бура имала је да отпочне крвави бој против грамзивости никад незасићене моћне светске државе Енглеске. Затим је певачки кор уз пратњу оргуља отпојао молитву, а после тога говорио је берлински списатељ Фриц Блај: „О рату Бура у служби човечанства." Овај рат, рече Блај, здерао је Немцима са главе лаворику човечанства и јунаштва, и бацио га је у блато. Енглеска и онако дрма Европом помоћу свога силнога блага, а да се дочепа златних рудокопа транзвалских, она би свет са свим спутала у своје окове. Задатак просвећених народа је, да одузму Енглезима превласт и надмоћност у овом неправедном и непоштеном рату. Јер Буре с правом треба сматрати као борце рата. Збор је затим усвојио резолуцију, у којој се вели, да 3000 посетилаца изјављују своје топле симпатије Бурима и да се надају, ди ће Бури и до краја победити. Збор уједно изјављује своје крајње негодовање због ужасних злостављања, пљачке и убиства неоружаних и незаштићених Бура, као и над гадним насиљем, који чине необуздани енглески војници над бурским женама и девојкама. На предлог председника послата је брзојавна честитка транзвалском посланику др. Лиду. На завршетку седнице певачки збор певао је транзвалску химну, а ви присутни слушали су је стојећи и на крају бурно одобравајући. Најлепше је, што је овоме збору присуствовао и један изасланик енглеског посланства, тај ће заиста имати и шта да јави у Лондон.

Српски добротвор. Читамо у „Србобрану": Псидор Добровић, трговац у Даруварy положио је „Савезу Српских Земљорадничких Задруга" 2000 круна као фонд, од којег се приход има употребљавати за подизање и унапређење српске привреде. Евала му! Хиљадили нам се овакови родољуби!

Православна црква у Чикагу. Српски амерички лист „Слобода" што излази у Сан-Франциску доноси ову вест: Читамо у чикагским новинама, да је руска влада дала десет хиљада долара да се сагради једна православна црква у Чикагу. Владика Тихон ће одредити, на ком месту ће се почети градити ова богомоља.

Пропала варош. Још коју годину, па ће нестати вароши Бомбаја. Од 1896. г амо мори куга у тој великој вароши, па због тога само од октобра 1896. до фебруара 1897. год. иселило се из вароши 398,000 душа. Уз то долази губитак од умирања, други узрок пропасти ове вароши у томе је, што киращка вода у њој сваке године попне се са 20 центиметара. Пре 17 година морало се копати 3 метра, докле се дошло до воде, а данас је вода већ на 1.2 метра од површине земље. Погрешна каналиација пречи сваку исправку у том погледу, које куга, које вода учиниће, да ће кроз мало година бити баруштине и пусте развалине, где је некада била једна од највећих вароши.

Кратке вести. Посланик Бузит тражи, да се као излишно нешто укине мировина министрима од 8000 фор. кад се ови пензијонишу. — Исти посланик замера што се помажу из држ. благајнице позоришта којекаква, која приказују неморална комађа.

Трговина.

НОВИ САД, 24. јан. (5. фебр.) Пшеница прве каквоће фор. 7·20—— н. Пшеница средња ф. 7·— до — н. Пшеница лакша роба фор. 6·50—80 н Наполица ф. 6 — до — Јечам нови ф. 4·80—5·— Зоб ф. 4 50—5 Кукуруз у зрну нови фор. 4 40—60 стари у зрну ф. ——— нови у клипови ф. ———

Маст 46 фор Сланина сува 48 фор. дебела ваљена 48 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	31—32 нов.	живе мере
„ средњи .	28—30 нов.	
„ лаки . . .	26—27 нов	

Све од 1 килограма.

Теоци .	30 - 33 нов. по клгр
Јагњци	4 - 10 фор. по пару
Овци .	——— фор. по пару.

Стање воде под Новим Садом.

23. јануара било је	4·41	мет.
24 јануара било је	4 52	мет

*

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

23. јануара (3. фебр.) 1900.

На пијаци је била мало живља потреба а нарочито жита. И цене су се мало развиле услед тога.

Пшеница банатска, стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81. цене од 50 килограма од 7 кр. 30 п. до 8 кр. 15 пот.; потиска стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81 цена од 50 килограма од 7 кр. 70 п. до 8 кр. 35 п; пештанска, стара, каквоћа по хект. од 75 до 81, цена од 50 килограма од 7 кр. 25 п. до 8 кр. 15 п.; бачка, стара какв. по хкл. од 72 до 77, цена од 50 кр. од 7 кр. 25 п. до 7 кр. 85 п.

Раж прве врсте, цена од 50 кгр. од 6 кр. 25 п. до 6 кр. 35 пот.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 65 п. до 5 кр. 70 п.

Зоб, цена од 50 кгр. од 5 кр. 35 п. до 5 кр. 45 н.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 4 кр. 75 п. до 4 кр. 95 п.

Репица, цена од 50 кгр. од 11 кр. 50 пот. до 12 кр. 25 пот.

Проја, од 5 кр. 30 п. до 5 кр. 80 п.

Маст, 50 кгр. 50 кр. — п. до 51 кр — п.

Сланина, 50 кгр. 40 кр. — п. до 40 к. 50 п.; сушена 46 кр. — пот. до 46 кр. 50 п.

Шљиве, босанске 50 кгр од 15 кр. — п. до 27 кр. 25 п.; славонски пекмез 50 кгр. 18 кр. 50 п. до 19 кр. српски пекмез 16 кр. — п. до 17 кр.

*

Преглед трговине у прошлој недељи.

Петролеум. Фијуманско-амерички 49 кр. — пот. фијуманско-руски 45 кр. 50 пот.; салонски, оршавски 43 кр. 50 пот.; кронштатски прима 41 кр. 50 пот. (све од 100 кила нето са 20 процената таре са бугадима, царина се узима у Будимпешти); угарски са 3 крста 45 кр. — п., са 2 крста 43 кр. 50 пот. нето од 100 клг. таре са буретом, царина се узима у Будимпешти.

Детелина. Угарска луцерн (плава) детелина од 76 кр до 90 кр., талијанска од 35 кр. - 45 кр. од 50 клг.

Мухар. 6 кр. 25 пот. до 6 кр. 75 пот. од 50 клг.

Пасуљ бели и округли од 7 кр. — пот. до 8 кр. 25 пот. Пасуљ жути од 7 кр. — пот. до 7 кр. 35 пот. Шарени пасуљ 5 кр. 75 п 6 кр.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи,

19. (31) јануара 1900.

Дукати	11 кр. 44 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 19 п
Угарска златна рента (од 100 круна) . . .	98 кр. 30 п
Угарска крунска рента	94 кр. 45 п
Аустријска златна рента	98 кр. 75 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) . .	118 кр. 05 п
10 фунти стер. мењачки курс у Лондону) .	242 кр. 20 п.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ".

Стигли 24. јануара.

Сентеш. (Ориг. тел.) За саборског посланика изабран је Еуген Молнар са 999 гласова. Динеш је добио 802 гласа.

Праг. (Ориг тел.) И јучерањи избор градоначелника прошао је без икаква резултата и успеха.

Сперманскоп. (Кор. бир.) Бури су пушчаном ватром обасули енглеску коњицу, која је изашла била да развиди терен.

Петроград. (Ориг. теле.) „П. Вједомости" не држе за несувремено, да се Бугарска прогласи независном краљевином. Бугарска влада хтела би тим да учврсти свој положај и стече себи гласа, а не види рачуна о заплетиима, који су могли настати због тога.

Софија. (Ориг. тел.) Софијски листови тврде, да је раскраљ Милан дубоко увредио Браколова, дипломатског заступника бугарског у Београду, те је овај напустио Србију.

Ледисмит. (Кор бир) Поново се чује пуцањ Булерових топова. Његово даље продирање очекује се с великом жудњом.

Дурбан. (Кор. бир.) Булер је прешао јуче Тугелу и иде на Ледисмит. Исход његове операције до сад непознат. Бури стоје и опет у маси код Ледисмита.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

„Један предлог". (Глас из Тројединице). Остависмо на страну. Мислимо, да ће му право време бити за 8 - 14 дана.

Јавна захвала.

У српској творници каруца и кола г. Јована Мунћана, наручио сам био троје кола. Г. Јован Мунћан створио ми је ова на моје највеће задовољство. С тога најтоплије препоручујем творницу г. Мунћана свакоме оном, који би требао ма какову врсту кола, а са ваљаном израдом, солидном послугом и реелном ценом према другим сличним творницама, биће потпуно задовољан.

Моровић, 10. јануара 1900. год.

С поштовањем

Лазар Петровић,
шумар.

2—3 21

ГОЛУБ

лист за српску младеж са сликама

излази у Сомбору двапут месечно а стаје на целу одину само **2 круне** (изван Аустро-Угарских земаља **3 круне**). Овај омиљени дечји лист ступио је у 22. годину свога живота. И ад га уређује Јован Благојевић, учитељ више дев. школе Сомборске а издаје књижарница **Мил. Каракашевића** у **Сомбору** (Бачка), којој се и претплата шиље. Ово је најјефтинији лист наше омладине и узданице народне Скупљачи претплатника добивају на 10 скупљених претплатника лист на дар или новац за исти. — Лист се не даје на вересију. Нека је овај стари и омиљени познаник наше омладине топло препоручен свакој српској кући.

14 6—10

ОГЛАСИ.

СВРШЕНИ ЂАК ТРГОВАЧКЕ ШКОЛЕ

може добити место за практиканта у банкарско-мењачко-комисионој радњи

МИРОСЛАВА СПАИЋА,
Митровица Сремска. 19 2—3

КАФАНА И ГОСТИОНИЦА ПОД ЗАКУП.

Српско-православна црквена општина у **Митровици,** у Срему, издаје под закуп од 1. априла о. г. на више година велику кафану у **„Српскоме дому",** заједно са гостионицом и 12 соба за странце.

Српски дом је електрично осветљен и лежи у центруму вароши, на најлепшем месту, поред народнога парка.

Ближи услови могу се дознати у канцеларији српско-православне црквене општине.

У Митровици, (Срем) 18. (30.) јануара 1900. г.

Председништво
срп. правосл. црквене општине.

23 1—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.